

İNGİLİZ KONSOLOSU STEWART'IN KONYA VİLAYETİNE DAİR GENEL RAPORU (1879)

Musa ŞAŞMAZ*

ÖZET

1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sonrası Anadolu'da Konya'ya konuşlandırılan İngiliz konsoloslarından Stewart Konya'ya gelmiş ve burada bir müddet kaldıktan sonra Konya vilayetine dair bir genel rapor yazmıştır. Bu rapora geçmeden önce konsolosların bilgi kaynağının elde edilişi hakkında bir analiz yapılmıştır. Daha sonra rapora geçilmiş ve bu rapordaki Konya'nın siyasi, ekonomik, sosyal ve idari yapısına dair olan geniş bilgiler verilmiştir. Bunlar halkın dini yapısı ve nüfus, halkın geçim kaynakları, üretim maddeleri, giyim, ihraç ve ithal maddeleri, arazi işleme, vergi sistem ve uygulaması, emniyet güçleri, adaletin işleyişi, eğitim, sağlık sorunları ve muhacirler gibi konular hakkında detaylı bilgilerdir.

Ayrıca bu vilayette mevcut memuriyetler (sancak ve kazadakilere dahil), millet esasına göre vilayet nüfusu (kaza ve nahiyedeki nüfus dahil) verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Konya, İngiliz konsolos, Stewart.

ABSTRACT

GENERAL REPORT PREPARED BY THE BRITISH CONSUL STEWART CONCERNING THE PROVINCE OF KONYA

Stewart is one of the British consuls sent to Anatolia after the war between Ottoman and Russia in 1877-78. His consular area was the province of Konya. After staying here for some time he prepared a general report about the state of Konya province in 1879. Before detailing the information about Konya the mode of collection of data and information for their reports by the British consuls in Anatolia have been analyzed. Then, it follows the information in the report. They are religious distribution of the population, resources, products, export and import materials, system of land tenure, character of food and clothing, taxation, administration of justice, revenues, police forces and public safety, education, health and refugees.

It has also listed in the report the names of the posts in the province, sancaks and kazas together with the population of all administrative units down to the nahiyes.

KEY WORDS

Konya, British Consuls, Stewart

* Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Daha önce yaptığımız çalışmalarda ifade edildiği gibi¹, 1878 yılındaki Berlin Kongresi akabinde birçok İngiliz konsolosu Anadolu'nun çeşitli bölgelerine konuşlanmışlar ve oralardaki havadisler ve genel ahvali İngiliz Dışişlerine bildirmişlerdi.² Bu konsoloslar buldukları bölgelere dair yüzlerce rapor göndermişlerdir. Bu raporlarda yer alan bilgiler mahalli tarih açısından önemlidir. Ancak onların bakış açısı biraz farklı yani aşırı kritikçi olması, raporlardaki bilgilerin genelde olumsuz olmasına yol açmıştır. Bu olumsuz olan bilgilerin tamamının da yanlış veya önyargıya dayandığını ifade etmek de pek doğru değildir. Özellikle Doğu Anadolu'daki konsoloslar hariç tutulursa, İç ve Batı Anadolu'da bulunan konsolosların gönderdiği raporlardaki bilgiler çok daha tarafsız ve önyargıdan uzak gözükmektedir. Tabii bu bir genelleme olsa da, burada müşahede edilen tespit şudur ki, konsolosların Anadolu'ya gelişlerinin başlıca sebebi Berlin Antlaşması'nın 61. maddesi doğrultusunda yapılması gereken reformların uygulanışını gözetlemek ve Ermenilerin Kürt ve Çerkezlerle karşı nasıl korunduğunu denetlemektir. Bölgelerine giden konsoloslar, hizmetçi, bekçi, tercüman ve koruma görevlisi gibi kişilere iş verdiler. Yine bunların alış-veriş yaptıkları ve sosyal faaliyetlerini sürdürdükleri bir çevreleri vardı. Doğu Anadolu'daki konsolosluklarda görevlendirilen veya onların ilişki kurdukları kişilerin hemen tamamı Ermenilerden seçilmişlerdi. Bu seçilme bir tesadüf sonucu olmamıştır. Kanaatime göre, bu kişilerin tayin ve istihdamı belli bir amaca yönelikti. Bu konsoloslar faaliyetlerine Ermenilerin dostu olduğunu ima etmekle başlaması son derece olağandı. Bu tabii başlangıcı ve bunu yaptıkları ile destekleyeceklerdi. Mahalli liderleri ile dost oldular onları hemen her durumda desteklemekten kaçınmadılar. Zaten bu konsolosların yazdıkları raporlarda İngilizce sözlüğünde bulunan 'müspet kelimeler' Ermeniler için, 'menfi kelimeler' de Müslümanlar için

¹ Musa Şaşmaz, "İngiliz Yüzbaşı Stewart'ın Konya Konsolosluğu ve Adli Yönetime Dair Raporu 1879-1882", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2002 (11), s.223-238.

² Musa Şaşmaz, "İngiliz Kaptan Cooper'ın Kayseri Konsolosluğu (1879)", *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (11-12 Nisan 1996), (Kayseri 1997), s. 325-336; Musa Şaşmaz, "Teğmen Ferdinand Bennet'in Kayseri Konsolosluğu 1880-1882", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri*, Kayseri, 2000, s. 473-481 ve Musa Şaşmaz, *British Policy and the Application of Reforms for the Armenians in Eastern Anatolia 1877-1897*, Ankara, 2000.

kullanılmıştır. Onların Müslümanlar lehine hiç bir olumlu kanata sahip olmadıkları gerçektir. Belki bunun kaynağında uzun yıllar boyunca aldıkları Hıristiyan öğretisi yatmakta idi. İlave olarak mahalli etki altında kalmanın da yeri olsa gerekti. Peki bu nasıl olabilirdi, bunu tahmin veya tasavvur etmek için kahin olmaya da gerek yoktu. Evde oturan hizmetçi veya aşçı yaptığı yemeklerle, ettiği sohbet, hal ve hareketlerle konsolosun eş ve çocuklarını Ermeniler lehine, Müslümanlar aleyhine etkilemişlerdir. Yine benzer etkileme koruma görevlisi ve tercüman tarafından konsolosa yapılmıştır. Konsolosun bir raporu yazması için bilgi toplaması gerekmektedir. Bu bilgilere ulaşması da ancak tercümanı veya Hıristiyan dostları vasıtasıyla mümkün olabilirdi. Tayin edilen Ermeni tercümanların kendi milleti ve Ermeni komiteleri tarafından yönlendirilmesi kuvvetle muhtemeldi. Zaten azınlık mensubu olanlarda tabii olarak kendi milletine bağlılık daha fazladır. Bu yüzden bu tercümanların herhangi bir yönlendirmeğe de ihtiyaçları olmayabilirdi. Konsolosa ulaşan tüm bilgi ve onda oluşan hemen tüm kanaatler aslında tercümanların süzgecinden geçen tohumlardı. Bu tohumlara Müslümanlar noktai nazarından baktığımızda, bunlar ancak nifak tohumları olabilirdi. Bu tohumların kaynağı komiteci Ermeni tercümanlar, vasıtası konsoloslar, zehirlenenler ilk etapta İngiliz kamuoyu, sonucu ise Avrupa'nın Osmanlı ve Müslümanlara düşmanca ve yıkıcı olarak bakması idi. Bu zincirin parçalarını oluşturan, ancak yukarıda bahsedilmeyen bir çok halka daha ilave yapılabildi. Fakat bu zincirin etkisi en fazla birbirine komşu olarak yaşayan Müslüman ve Ermenilerin ilişkisinde görülmeğe başladı. İlk etapta bu, soğukluk, güvensizlik, kin ve nefret, daha sonra ise çatışma ile kendini gösterdi. Bir kere çatışma başlarsa da, biraz da bölgenin feodal adet ve gelenekleri gereği, bu, adeta kan davası şekline dönüştü ve bu durum birinin sahayı terk yani pes etmesine kadar devam edecekti. Nitekim Kırım, Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan, Girit gibi yörelerde terk edenler hep Müslümanlar olmuşlardı. Sıra Doğu Anadolu'da idi ve bu Ermenilerin iştahlarını kabartıyordu. Bunu kolaylaştırmak için de Ermeniler, Müslümanlara karşı çeşitli bahaneler ile iki milletin arası açılması gerekmektedir. Dışarıdan gelen telkin, vaat, destek ve yardımlar bu duruma yardımcı oldu. 1879 yılı bu tür hareketler için başlangıç yılı sayılabilir.

Doğu Anadolu'daki konsolosların durumu bu iken, İç ve Batı Anadolu'daki konsolosların, genelde tayin ve istihdam ettikleri kişiler, Ortodoks Ermenilerden değil, Katolik, Rum Ortodoks veya Protestanlardandı. Bu kişiler Ortodoks Ermeni olsalar bile Doğu Anadolu'dakiler gibi buralarda yoğun bulunmadıklarından kendilerini güçlü hissetmiyor, dolayısıyla arzu ettiği her şeyi konsolosa telkin etmeye cesaret edemiyorlardı. Buralarda mezhepler arası mücadele ve kıskançlığı da göz önüne getirirsek Ortodoks Ermeni tercümanın hareket alanının ne kadar sınırlı olacağını tahmin etmek de zor değildi. Çünkü verilen bilgilerin test edilmesi çok kolaydı. Önyargılı olması durumunda kendisine koruyacak güçlü bir cemaati de buralarda mevcut değildi. Ayrıca Osmanlı hükümeti veya Müslümanlar ile Katolik ve Rumların arası nispeten iyi idi. Nitekim Sultan ve Babıali'nin, yüksek görevlere Hıristiyan ataması gerektiğinde, emel ve niyetleri çok açık bilindiği için, özellikle, Ortodoks Ermenilerden kaçınıldığı, bunların yerine ise Katolik ve Rum Ortodoksların tercih edildiği bilinen bir gerçektir.

Diğer bir etken de, muhtemeldir ki, Doğu Anadolu'da yaşayan insanlar coğrafi ve tabii şartlar gereği, keskin mizaçlı iken, İç ve Batı Anadolu'dakiler ova insanının hususiyetini taşıyarak daha ılımlı ve sakin idiler. Düşünceleri de bundan etkilenerek aşırıya gitmeme yolunu tercih ettikleri düşünülebilir. Netice olarak buralarda İngiliz konsoloslarını, Müslümanlara karşı adeta düşmanca hareket etmesine sebep olacak kişiler ve etkenler yoktu. Dolayısıyla adı geçen yerlerdeki konsolosların verdiği bilgiler objektif ve tarafsız olarak değerlendirilebilirdi. Kanaatime göre, Konya konsolosu Stewart'ın verdiği bilgiler de genelde tarafsız ve önyargıdan uzak olarak nitelendirilebilirdi.

Stewart'ın Anadolu'ya geliş ve konsolosluğuna dair bir makaleyi daha önce yayınlamış idik³. Konya vilayetinin XIX yüzyıldaki umumî durumu hakkında da yayınlanmış çalışmalarda bilgiler bulmak mümkündür⁴. Dolayısıyla burada, hem Konya ile ilgili hem de Stewart ile

³ Musa Şaşmaz, "İngiliz Yüzbaşı Stewart'ın Konya Konsolosluğu ve Adli Yönetime Dair Raporu 1879-1882", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2002 (11), s. 223-238.

⁴ Geniş bilgi için bakınız Muhiddin Tuş, *Sosyal ve Ekonomik Açından Konya (1756-1856)*, Konya 2001.

ilgili bilgiler tekrara kaçmamak için verilmeyecek, sadece onun 25 Ekim 1879 günü Konya vilayetine dair hazırladığı yıllık rapor ortaya konacaktır.⁵ Konya vilayeti Anadolu'da mevcut vilayetlerin en geniş olanlarından birisiydi. Bu vilayetin başlıca limanı Antalya idi. Vilayetin merkezi kısmında büyük bir ova vardır. Bu ovanın batısında vilayetin merkezi olan Konya bulunmaktaydı. Bu ova yanında değişik yüksekliklerde dağlar, değişik derinliklerde vadiler ve nispeten büyük sayılabilecek mesela Isparta, Burdur ve Nevşehir gibi şehirler vardı.

Dini Yapı

Bu vilayette halkın büyük bir kısmı Müslüman olmasına rağmen, Rum ve Ermeni dahi mevcuttu. Yine bu vilayette Amerikan misyonerlerinin gayretleri sonucu çok az dağınık bir Protestan mezhebi mensupları dahi yaşamakta idi.

Dini Dağılım

Konya vilayet salnamelerinde bulunan resmi makamlara göre,

Müslüman	370,305
Rum	15,848
Ermeni	4,968
Yörük	3,716

Bu sayılar sadece erkekleri kapsamakta olup Stewart'a göre gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır. Resmi görevlilere göre köy sayısı 2,264 ve nüfus dağılımı ise şöyledi:

⁵ 25 Ekim 1879 tarihli bu raporun tamamı için bakınız, Layard'dan Salisbury'ye, no 158, 4 Şubat 1880, FO 78/3080; Wilson'dan Layard'a, no 11, 10 Ocak 1880, FO 195/1300; FO 424/106, no 61, s. 119-138; Layard Papers, Additional Manuscripts (British Museum), 39163, folios, 41-51; Mavi Kitap, **Turkey** 23 (1880), no 25, s.31-48. Ancak bu raporun Mavi Kitapta olan kopyasında orijinal metinde olan bazı kısımlar çıkarılmıştır. Bunlar 'Örf ve Adetler' başlığı ile 'Giyim-Yiyecek Türü' başlıkları arası ile 'Reformlar Hakkında Memorandum' kısımları idi. Bu çıkarmanın kaynağı ise şöyledi: Stewart, 'Anadolu Genel Konsolosu General Wilson'a çektiği telgrafta Konya'ya dair raporu İngiliz parlamentosu için yayınlanırsa, bu raporda Konya valisi ve diğer yöneticiler hakkında şahsi düşüncelerinin olduğunu bu sebeple Mavi Kitaptan (**Turkey** 23 (1880) bu kısımların çıkarılmasını istemiş ve bu yüzden yukarıda belirtilen yerler Mavi Kitap'ta yer almamıştır. Bakınız telgraf için, Wilson'dan Layard'a, no 27, 7 Şubat 1880, FO 195/1300.

Müslüman	367,019
Rum	17,338
Ermeni	6,261
Protestan	18
Toplam	390,636

Yukarıdaki rakamlara Aksaray ve Bor kazaları ile Fertek ve Şücaeddin nahiyeleri nüfusları dahil edilmemiştir.

Bedel-i askeriye göre gayr-ı Müslim erkeklerin her birinden 27,5 gurus alınmakta ve bu vergiye tabi cizyedarın sayısı 32,727'di.

Mesleki Dağılım

Başlıca meslek çiftçilik ve çobancılıktı. Halkın çoğu kış ve ilkbaharda Mersin ve Antalya'ya deve ile yük taşımakta idiler. Isparta, Nevşehir ve Karaman gibi önemli şehirlerin bazılarında ticaretle meşgul olanları da vardı.

Özel Endüstri

Halı dokumacılığı, pamuk, keten ve yünlü elbise, dericilik, saraçlık, yağ üreticiliği, ipekli kumaş dokumacılığı, örmecilik vs gibi özel endüstri tesisleri mevcuttu. Çok kötü şarap ve rakı imal edilmekteydi. Halı dokumacılığında son yıllarda büyük düşüş olmuştu. 1874-75'teki kıtlıktan dolayı büyük miktarda koyun telef olmuştur.

Fabrikalar

Burdur'da 30-40 kadar küçük keten dokuma fabrikası olup her birinde ise 15-20 kişi çalışmakta idi.

Madencilik

En önemli maden işletmeciliği Bereket ve Bolkar Madeni'nde yapılmaktaydı. Bereketli'deki maden cevheri sadece kurşun, fakat Bolkar Madeni'ndeki kurşun ise bakır, altın ve gümüş karışımını ihtiva etmekteydi. Bu madenler, İstanbul'daki Maden Komisyonu tarafından idare edilmekteydi. Maden kontratı hükümet tarafından yapılıyor ve Bereketli'de her okka (2,75 libre-1248,5 gr) kurşun için 32 para (1,75

İngiliz kuruşu)⁶ ödüyordu. Hükümet madenin taşınması için gereken taşıt ve yakıtını bulmakla mükellefti. Yakıt için gerekli ağaçlar ise Bereketli'ye 20-25 mil uzaklıktaki ormanlardan karşılanmakta olduğundan o yöredeki ormanlık hemen tamamen yok edilmişti. Bereketli'ye en yakın liman olan Mersin'e bir okka kurşunun taşınması 20 para, İstanbul'a ise 100-120 para idi. Bir okka kurşun Tophane-i Amire'ye 150 paraya satılıyordu. Yaz boyunca maden çıkarılıyor ve kışın ise işçiler kurşunun eritilmesi ile uğraşıyorlardı. 1879 yazında burada yaklaşık 100 kişi çalışmakta idi. Yılda yaklaşık 100 bin okka kurşun çıkarılıyordu ki, bu da istenmesi durumunda, ikiye katlanabilirdi. Burada üç ocak olup biri benzin, biri kömür ve biri de odun ile çalışmakta idi. Bereketli'deki müdür madende çalışanların ücretlerinin ödenmesi için Niğde bütçesine İstanbul'dan emir geldiğini, ancak, nakit ödeme zorluğu olması sebebiyle, çevre köylerden alınan öşürlerden alınan nakit ile bunların ücretlerinin ödendiğini belirtmiştir. Bundan çevre köylerin rahatsız olup olmadığını müdürün bilmediğini, fakat madencilerin parasını ödemek için müdür haklı olarak bazı katı kararlar almak zorunda idi.

Bolkar Madeni'ne gelince, Toros silsilesinin bir parçası olan Bolkar Dağı Madeni, derin ve dar derelere bakan yüksek bir tepenin yamacında çok daha büyük ve önemli bir maden bölgesiydi. Burada bir çok maden çeşidi vardır ve tüm dağ, maden kütlesi görünümündedir. Galeriler çok sayıda olup burada bulunan maden cevheri kuruydu. Bu cevherin kalitesinin yüksek olduğu söylenmekte idi. Hükümet buradan çıkarılan her dirhem gümüş için 32 para ve her okka kurşun için 30 para ödemekteydi. Burada çalışan maden işçilerinin tamamı Rum idi. Çalışanlarına birkaç aylık paraları ödenmemiş ve ödenmesi için de bir şey yapılmıyordu. Bu sebeple Bolkar Maden İşletmeciliğinin yüklü bir borcu olup bu borçla bu işin yürütülmesi ise bir bilmece gibiydi. Hükümet burada çalışanlara buğday tohumu veriyor ve bunlar da küçük tarlaları ekerek çiftçilik yapıyorlardı. Bu şekilde hayatlarını devam ettiriyorlardı, ancak hemen tamamının büyük borçları oluyordu ve bunun için de yüksek faizle borç para alıyorlardı. Çalışanlar, Stewart'a göre, basit, ince ruhlu, her ne kadar para almasalar da yaptığı işten zevk alan insan

⁶ 40 para bir guruşa, bir guruş da 2 İngiliz guruşuna denkti.

görünümünde idiler. Eritme işlemi derenin içinde yapılmakta idi. 16 ocak faaliyette olup bunların hiçbiri hükümete ait değildi. Her bir ocak 6-7 bin okka kapasiteli idi. Bir okka cevherden yarım dirhem gümüş elde ediliyordu. En zengin yatak, taşın sert olması sebebiyle işlenememekte idi.

Maden İşletme Müdürü, ellerinde hiç paralarının olmadığını ifade etmekte idi. Kendisine Niğde'den 500 bin, Diyarbakır'dan 500 bin ve Ankara'dan ise bir milyon değerinde havaleler gönderilmiş, ancak bunların hiçbiri nakit para olmadığı için kullanılamamaktaydı. 1876-79 yılları arasında hiçbir kurşun İstanbul'a gönderilmemiştir. 1879'da 400 bin okka kurşun ihraç için hazır, ihraç olmasını beklemekte idi.

Haftalık bir ocağın minimum masrafı (120 saat)	Guruş
Kömür _____	800
İşçilerin masrafı (8 körükçü ve 2 ateşçi günlük her biri 5 guruş) _____	300
Maden taşınması _____	250
3 Taş (her ocak için) _____	12
100 okka kurşunun ocaktan çıkarımı _____	150
Ocak sahibine _____	14
Ustabaşına _____	20
<u>Madencilere</u> _____	<u>100</u>
Toplam	1246

Kurşundan Gümüş Çıkarımı Masrafı	Guruş
Odun _____	140
Usta işçi ücretleri _____	54
Amele ücretleri _____	24
<u>Ocağın kumlanması</u> _____	<u>19</u>
Toplam	237

Bu maden cevherleri yanında Toros silsilesinde beyaz, siyah ve sarı mermer taş ocakları vardı. Kızılırmak nehri üzerindeki Ürgüp'te su mermeri mevcuttur. Bu mermer küçük fakat kaliteli görünümdeydi. Ürgüp'te bir çok kişi bu taşlar üzerine çalışmakta idi.

Konya vilayetinin başlıca meşhur olduğu madde, sahip olduğu geniş tuz yataklarıydı. 1879 yılı 7 Eylülünde Tuz Gölü iyice kurumuş; en az yeri 5-6 mil genişliğinde ve 40-50 mil uzunluğundaki alanda beyaz kristal tuz su yüzüne çıkmıştı. Göl genelde 1,5-2 metre derinliğinde idi. Tuzun toplama ve satım hakkı hükümete ait olup 1879'da hükümet tuz toplama ve satımı için 5 kişiye ihale vermiş ve bu kişiler de 5 istasyon kurmuşlardı. 1878'de 14 milyon okka tuz satılmıştı. Tuzun taşınması develer ile yapılmaktaydı. Konya'da diğer yerlerde olduğu gibi büyük oranda hırsızlık ve zimmete geçirme sürüp gitmekte idi. 1879'da tuz işletmeciliğinde zimmete mal geçirme konusunda bir tahkikat olmuş fakat herhangi bir ceza verilmemişti.

Tuz işletmeciliğinin geliri Rüsumat Nezareti tarafından idare edilmekte idi.

Başka tuz gölleri ile tuz çıkarılan yerler vardı. Tuz çıkarılan yerlerden birisi Tuzköy civarında olup tuz buradan çok derinden çıkarılmaktaydı. Tuz fiyatı hükümet tarafından belirlenmekte olup okkası 15 para idi. Tuz işçilerine günlük 5 para ödeniyordu. 1878'de 2.364.576 okka tuz satıldı.

1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra yevmiye biraz arttı. Ölü sezonda günlük yevmiye 2-3 guruş iken, hasat mevsiminde bu 5-6 bazen de 7 guruşa kadar çıkmaktaydı. Bu para yanında amele veya işçilere iki öğün yemek verilmekte idi. Hasat mevsimindeki işçilere zaman zaman yevmiyeleri nakit para değil, mal ile verilmekte idi. Halı dokumacısı gibi kaliteli işçilerin yevmiyesi 10-15 guruş veya fazla dahi olmaktaydı. Hükümet eskiden her erkeği yılda 4 gün zorunlu çalıştırmağa salahiyeti vardı. Ancak bu Osmanlı meclisi tarafından yürürlükten kaldırıldı.

Örf ve Adetler

Dinlerinin aksine bir çok Türk, eşyalarını koydukları odalarının pencerelerine keten veya kurdele parçaları sıkıştırmakta idiler ki, bu kutsal insanların isteği idi. Bu çaputlar, kutsal insanların yardımına kavuşmak isteyen hasta yakınları tarafından bağlanırdı.

Yine yağmur istendiği zaman, birkaç hoca bir araya gelir ve dinsel bir meclis oluşturlardı. Hocalar burada 75 küçük taş seçerler ve hocaların biri her bir taşı tek tek alarak bunların üzerine dua okur, her birini diliyle öperdi. Sonra bu taşı bir kutu içine koyarlardı. Bütün taşlar aynı muameleden geçirilmesi akabinde, taşların doldurulduğu kutu bir çay veya nehir içine atılır ve hocalar kutunun uzaklaşmadığını görmek için nehirdaki kutuya bakarlardı. Bu yağmur yağdırmanın kaçınılmaz yolu olarak görülürdü. Yağmur duası esnasında yapılan bir diğer adet de bu işi gerçekleştirecek olan hoca ceketinin içini dışına çevirerek giyerdi. Bunun gibi birçok batıl itikat vardı. Onlara göre, birçok dağ ve tepe kendilerini koruyan ruhlara sahipti. 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi esnasında bu dağların, mesela, Hasandağı'nın top ateşlerini toplayan gürültüsüyle yankılandığı söylenmekte idi.

Ramazan orucuna bağlılık katı bir şekilde devam etmekte idi. Gün doğumundan batımına kadar yeme, içme ve sigara içimine izin verilmemekte idi. Orucun başlangıç ve bitişi top ateşi ile bildirilmekte idi. Oruca özellikle Konya'da sıkı bağlılık vardı. Ramazan ayında Müslümanların aşırı fanatik oldukları ifade edilir.

Ev ekonomisine gelince, çatal ve kaşığın kullanıldığı çok az ev vardı. Kızların evlilik yaşları çoğunlukla 16-17 yaşlarıydı. Konya'da sadece birkaç kişi birden fazla eşe sahipti. Bor, Ereğli gibi bazı yerlerde iki, üç ve dört eşli hanelerin varlığı daha yaygındı. Ortalama çocuk sayısı üç veya dördtü. Fakat Müslümanlarda sıkça 10-12 çocuk sahibi olanları da vardı. Hem Türkler, hem de Hıristiyanlar sık sık eşleriyle beraber çeyiz alırlardı. Vasat seviyeli bir kişi için 10 bin guruşluk çeyiz büyük bir çeyiz olarak kabul edilirdi. Türklerde erkek, boşamada büyük kolaylıklara sahipti. Hıristiyanlar ölüm veya cenaze törenlerinde çok duygulu olurlar, kadınlar İrlanda dini merasimi benzerinde olduğu gibi haykırarak ağlardı.

Kadın köle 1879'larda çok nadir ve onların fiyatı Konya'da en fazla 50-60 liraydı. Ancak bu fiyatın en ucuzu İzmit yöresinde olup yaklaşık 25 lira civarındaydı.

Halkın İstek ve Arzuları

Müslümanlar

Avrupalı gözüyle bakıldığında, adaletin tecellisindeki aksaklık ve gecikmeler, can ve mal emniyetinin teminindeki yetersizlikler, kaimenin değer kaybı ile halkın içine düştüğü perişanlık ve memurlar arasında yaygın olan rüşvet ve iltimasın ulaştığı büyüklük gibi sebepler hükümete karşı olan kin ve nefreti artırmakta idi.

Vurdum-duymazlık, gayr-i müteşebbislik, gayr-ı enerjik olma, uyuşukluk ve yılların üzerlerine yüklediği çile, Türklerde kin diye bir duygu bırakmamıştı. Yıllardır bu tür muameleye maruz kaldıkları için bunları gayet tabii bir şey olarak görmekte idiler.

1877-78'de Rusya'ya karşı yapılan başarısız savaş ve bunun halka yarattığı sıkıntı, memurlar arasında irtikap ve rüşvet alımındaki büyük artış, paranın değerinin düşmesi, zorunlu borçlanma, Rusya'da mahkumlara yapılan iyi muamele, orada kara ve demiryollarının iyi olmasına dair bilgiler, Çerkezlerin yaptığı zulüm ve hırsızlıklar gibi olumsuzluklar Türkleri kendi hükümetine karşı yabancılaştırmış ve kendi hükümetlerine karşı soğuk duygular hissetmelerine yol açmıştır. Daha güçlü bir hale getirilmediğinden fakir Türk halkında büyük bir hayal kırıklığı vardı. Ancak bu memnuniyetsizlik tamamen pasif bir halde olup bu duygular genelde mahalli idarecilere karşı yansıyor gözükmekte idi. Sultan'a hala halkın babası ve müdafii nazarıyla bakılıyor, saygı duyuluyordu.

Halkın çoğunluğu yanı sıra, küçük ve etkin bir grup vardı ki, bunlar Avrupa kültürünün kabulü, sorumlu hükümetin tesisi, parlamentonun açılması ve kızların eğitimini görünürde talep ediyorlardı. Ancak bu tür düşüncelere gerçekte sahip olanların İstanbul dışında varlığını kabullenmek bir hayal gibiydi. Halkın çoğunluğu bütün bu olumsuzlukları ne biliyor, ne de umursuyordu. Onların bütün istedikleri kendilerine dokunulmaması idi. Belki en fazla istekleri kara ve demiryollarının birileri tarafından yapılması idi.

Türklerin üst tabakasını oluşturan grubu kadılar, hocalar ve medreselerdeki öğrenciler oluştururdu. Bunlar yapılan bütün değişiklikleri nefretle karşılar ve Kuran'a aykırı görürlerdi. Bu grup imparatorluğun yaşadığı felaketlerin batılı düşüncelerin taklit edilmesi ve halkın dini inançlarını yerine getirmemesine atfetmekteydiler.

Hıristiyanlara gelince, onlar Türklere nefretle bakmakta ve onlardan çekinmekteydiler. Bu yüzden Avrupalı güçlerin gelişini memnunlukla karşılasalar dahi, Avrupalılara bir müddet sonra olumsuzca bakabilirlerdi. Bunun sebebi de, Osmanlı'daki Hıristiyanların yaşadığı ve yaşamak zorunda kaldıkları muamelelerdi.

Adli konularda, kendilerince dahi kabul edildiği üzere, durumları, özellikle son zamanlarda iyileşme göstermekteydi. Her geçen gün bunlar para ve zenginliklerini artırmakta idiler. Bu da onların toplumda ağırlıklarının hissedilmesine sebep olmaktaydı. Hıristiyanlar Müslümanların tersine, kendileri için büyük bir yük olan askerlik görevinden muaf olma avantajına sahiptiler. Hıristiyanların sık sık maruz kaldıkları aşağılanma konusunda ise, onlar, aşırı korkak, ürkek, gururu sinmiş, tamahkar ve yalancı olduklarından bunu hak etmekte idiler. Konya'daki Rum Papazı gibi liderleri ve tüm Hıristiyanlar sürekli sızlanıp şikayet etmek yerine, insan gibi mahalli meclislerde haklarını savunmak için ayağa kalkıp direnselerdi, Müslümanlar tarafından kendilerine daha fazla saygı duyulacaktı. Hıristiyanlar mezhepler arası mücadele ve rekabetten dolayı birbirlerini aşağılayıcı duruma sokmuşlardı. Hıristiyanlar, kendi liderleri, din adamları açısından şansızdılar. Çünkü bunlar pasaklı, cimri ve bunların bağınazlıktan öte bir özellikleri yoktu.

Buradaki bütün din ve sınıf mensupları, İngiltere'nin sahip olduğu zenginlik ve refaha dair bilgilere vakıftılar. Sadece çok azı İngiltere'de fakirlik, ıstırap ve cürüm gibi olumsuzların varlığını düşünmekte idiler.

Giyim-Yiyecek Türü

Köylerin yiyeceği genelde mayalanmamış kek, soğan, soğan, sebze, kavun-karpuz, üzüm ve diğer meyveler, yoğurt, peynir, pekmez, pirinç, bulgur, yumurta, süt, zaman zaman hayvan ve tavuk etinden oluşmakta

idi. Kış mevsiminde bazen pastırma ve kurumuş et yemekte idiler. Burada halkın geçimini sağlamak için ne kadar paraya ihtiyacı olduğunu hesaplamak çok zordur. Çünkü halk yiyeceklerinin çoğunu tarlalarında yetiştiriyorlar ve olmayanlarını da yetiştirdikleri ile değiştiriyorlardı. Bir kişinin günlük yaşama masrafı 40 paradan (2d) fazla değildi. Bu para bir aile için ise çok azdı. Giyecekleri ucuza mal olan ev-yapımı kaba pamuklu ve diğer tür giyim eşyalarından oluşmakta idi.

Ticaret

İhracat ve İthalat

İhracat

Mısır, deri, afyon, kuru üzüm, yağ, boya, kiraz, lületaşı, kurşun, gümüş, halı, portakal, tiftik, selüloz ve afyon tohumu gibi maddeler ihraç edilmekte idi. Resmi doküman olmaması sebebiyle, bu maddelerden ne kadar miktar ihraç edildiğini bilmek mümkün değildi. İhraç maddelerinin miktarı halka göre çok değişti. Bir yerdeki halka göre ihraç edilen mısır 20 bin ile 500 bin kile arasında değişmekteydi. Elde edilebilen güvenilir bilgilere göre, İzmir'e ihraç edilen afyonun miktarı 500 tondan fazla idi. Bir okka afyonun değeri ise 200 ile 500 guruş arasında değişmekte idi. Bir kile mısır ise 20 ile 22 guruş değerinde idi.

İthalat

İthalat maddeleri pamuklu maddeler, kahve, madeni yağ ve bazı çatal-bıçak idi.

İç Ticaret

Tuz, tütün, Burdur veya Halep'ten pamuklu eşyalar (Burdur'un pamuklu giysisi kötü boyamadan dolayı pek kullanışlı değildir), Adana'dan işlenmemiş pamuk, pirinç, koyun, sığır gibi ürün ve mallar iç pazarda satılmakta idi. Afyonun okkası (Okka 1250 gr) 2 Lira, mısırın kilesi 20-25 guruş, koyun etinin okkası 5-7 guruş, 50 yumurta 10 guruş, pirincin okkası 9 guruş, kahvenin okkası 3 Lira, patatesin okkası 4-6 guruş, tavuk eti 6-7 guruş, benzinin okkası 7 guruş, koyunun tanesi 14-15 Lira, keçi 10 Lira atın tanesi 9-25 Lira, camız 7-8 Lira, sığır 7-8 Lira, inek 3,5-5 Lira, ve şekerin okkası 1 Lira 6 guruş idi.

Tarife

Yok.

Ticaret Kanunu

Düstur dışında yok. Esnaf teşkilatı vs. yok.

Bankalar

Yok. Birkaç yıl önce bazı yerlerde *menafi* adı verilen çiftçiler tarafından birbirlerine yardım için sandıklar kurulmuştu. Para yatıranlar faiz almıyorlardı. Biriken paralar çiftçilere % 12 faizle veriliyordu. Bazen memurlar da aynı faizle buradan para çekebiliyorlar ve düşük faiz verdikleri için kendilerini şanslı görüyorlardı.

Kambiyo Değeri

Konya'da ve genelde tüm vilayette beşlik adı verilen metal paranın değeri 120'den 130'a kadar değişmekte idi. Uzak mahallerde Liranın değeri 105 gümüşe eşitti. Bakır para var ama çok nadir bulunmakta idi. Kağıt paraya gelince, piyasada bu paradan yok, fakat 1876'ya kadar hükümete borcu olanlar kaime ile ödeyebiliyorlardı. Bunun değeri ise 350 idi. 1877 ve 1878'de ise 380 idi. 1879 yılında öşür vergisinin 1/5'i kaime şeklinde ödenebilmekte ve değeri ise 400 idi.

Çiftçi ve Diğerlerine Borç Verme, Faiz

Faiz oranı % 12 ile 60 arasında idi. Genel oranı ise 25-26 idi. Çiftçiye borç para verme konusunda ise parayı borç veren genelde Hıristiyanlar olup borcu kadar borçlunun tahılına ipotek koyarlardı. Sık sık çiftçiler aldığı borç para ile soyulurlardı. Faiz çok hızlı katlanır, borçlu rakamlara boğulur, ödeyemeyeceği paralara ulaştırılıp tüm varlığı çok ucuza satılırdı. Çiftçi ve memurlardan çok sayıda borçlu bulunmakta idi.

Toprağın Cinsi

Genelde açık renkli ve kıraçtır. Tarlanın sürülmesi çok iyi olmasa dahi ürün, eğer su bol ise, çok olabilirdi.

Mezru' Tarla Oranı

Herhangi bir resmi tahrir ve sayım olmadığından gerçek oranı bilmek mümkün değildi. Vilayet merkezindeki ovada kilometrelerce yürünse bile ekili alanla karşılaşılmaya bilinirdi. Ancak suyun olduğu yerlerde ekilebilir toprağın kalitesi nispeten iyi idi. Sunni kanallar çok fazla kullanılmamakta idi. Beyşehir Gölü'nden Konya'ya suyu kanal ile getirmek için bir proje düşünülmekte idi. 5 yıl önceki (1874) kuraklık ve kıtlıktan çok sayıda hayvan ölmüş, çift öküzlerinin ölümü sebebiyle ekilebilir alanlar ekilememişti. Hayvan ölümlerinin çoğu Sultanhanı'nda olmuştu. Burada 70 bin koyun ve keçi varken, bu sayı 3-4 bine düşmüştü. Burada mevcut hanelerden 90 hane ya burayı tek etmişler, ya da açlıktan ölererek yok olmuşlardı. Yine 25 bin koyun-keçi Ulukışla'da açlıktan ölmüştü. Bu tür örneklerin sayısı çok fazlaydı. Ancak insanlar tedricen normal hayata dönüyorlardı ki, Rusya ile çıkan savaş yine onları çok zor durumda bıraktı. Karaman kazasında koyun ve keçinin sayısı 42,267 iken, 1879'da 62,426'ya yükseldi.

Tahıl Türü

Başlıca tahıl ürünleri mısır, arpa, afyon, pamuk, tütün ve kendirdi. Yine bir çok bağlıklar vardı. Üründen elde edilen gelir 3-4 kat oranındaydı. 1879'da ürün yağmur azlığından dolayı çok iyi değildi. Konya vilayetinin batısında ise tahıl çekirgeden zarar görmüştü.

Hayvan Ürünleri

İnek, koyun ve keçi sütü, yağ (kötü), peynir (tatsız), lor peyniri, yumurta ve baldı.

Sebze Üretimi

Patates, her çeşit fasulye, patlıcan, domates, havuç, ıspanak, salatalık, her türlü meyve, çok miktarda ve iyi kalitede üzüm yetiştirilmekteydi.

BAYINDIRLIK İŞLERİ**Yollar**

Birkaç istisna hariç, yollar sadece araba yolu niteliğindedi. Bir çok yerde ise insan yardımı ile yapılmış yollar, bazen de taşlar döşenerek

yapılmış yollar vardı. Ancak araba ile yolculuğa müsait değildi. Kışın arabalar yollarda genelde diz boyu çamurda kalmakta idiler.

Demiryolu

Yok.

Kanal

Yok.

Köprü

Çok az, olanlar da çok dar ve eğimliydi. Genelde tamire muhtaç olmasına rağmen, tamir görmemekte idi.

Telgraf

Ülkede hatlar nispeten yaygındı. İnsanların şehirlerarası iletişiminde kullanılmaktaydı. Hatlar iyi durumda idi. Resmi işler hemen her zaman telgraf ile yapılmaktaydı.

Liman

Antalya ve Alanya limanları vardı.

GENEL**Toprak İşleme Sistemi**

Hemen tüm şark memleketlerinde olduğu gibi, Türkiye’de de mülkün sahibi teoride hükümetti. Mülkün satım ve kullanımı aşağıdaki şekilde idi:

Arazi-yi Miriye: Hükümete öşür ödeyenlere verilen arazi.

Mülk: Hükümete dönümüne 2, 3 veya 4 guruş kira ödeyenlere verilen arazi.

Vakıf: Bazı özel veya dini amaçlar için tahsis edilen arazi.

Arazi-yi Miriye: Arazilerin büyük bir oranı miri arazi türünde idi. Rahatsız edilmeden araziyi işleme hakkı doğrudan, ya hükümetten özel olarak, ya da açık artırma yapılarak satın alınırdı. 5 yıl ardı ardına bir

çiftçi bir tarlayı ekerse, o araziyi kullanma hakkına sahip olurdu. Bu tür arazinin sahibinin mirasçısı yoksa veya arazi 3 yıl işlenmezse, arazi tekrar hükümete geçerdi. Toprağı tevzi eden hükümet görevlisine *Arazi Müdürü* denirdi.

Mülk: Bu tür arazi sahibi olanların sayısı çok azdı. Bu çeşit araziye sahip olmanın geçmişi çok eski tarihlere gitmekteydi.

Vakıf

Vakıf: 3 çeşit vakıf vardı. Bunlar *Mazbute*, *Gayr-ı Mazbute* ve *Müstesna* idi.

Mazbute Vakıflar- Evkaf muhasebecisi adı verilen hükümet memuru tarafından yönetilirdi. Bu kişi elde edilen geliri Sultan'ın kendisine verdiği berat veya bir veya birkaç vakıf yöneticisi olan imamların direktifleri doğrultusunda tevzi ederdi. Fazla olan gelirler doğrudan hükümet bütçesine gönderilirdi.

Gayr-ı Mazbute Vakıflar- Bu vakıflarla ilgili tüm işler, yalnız gelir toplama hariç, müteveli heyet tarafından idare edilirdi. Burada gelir toplama işi hükümete aitti ve toplanan gelirden % 12,5 çıkarıldıktan sonra geriye kalan müteveli heyete teslim edilirdi. Müteveli heyet uygun görürse, hükümet % 25'e kadar olan geliri kesebilirdi. Bu tür vakıflarda, hükümet, vakıfların kurulmasını takip eden 5 yıllık gelirinin ortalamasını alır ve bundan %12,5 veya 25'ine sahip olurdu. Vakfın gecikme veya daha başka sebeplerden dolayı, yukarıdaki oranları ödememesi durumunda, teoride yukarıdaki oranlara göre, ancak uygulamada ise bu oranlardan çok daha fazlasını alabilmekteydi. Bu yolla hükümet yılda 200-300 bin guruş gelir elde ediyordu.

Müstesna Vakıflar- Bu çeşit mülk tamamen ve her haliyle sadece sahibinin kontrol ve idaresi altındaydı.

Konya sancağında 11-12 *mazbute vakıf* vardı. Şehir merkezinde ise bu sayı üçtü: Sultan Selim, Sultan Alaaddin ve Karamanoğlu. Bunlar hükümete yılda 550 Lira kira ödüyorlardı. Konya sancağındaki *gayr-ı*

mazbute vakıf sayısı 250 kadar olup bunlar da yılda toplam 8 bin lira kira ödemekteydiler.

Karaman ve Hadim kazalarında bir çok vakıf mevcuttu. Hacimleri küçük olmasına rağmen, Ereğli, Beyşehir ve Seydişehir’de de vakıflar bulunmakta idi.

Müstesna vakıf türünden Konya’da sadece Aziz Çelebi tarafından yönetilen Mevlana Tekkesi vardı. Bu vakfın çok zengin olduğu söylenmesine rağmen, zenginliğinin derecesini de ancak yöneticileri bilmekte idi.

Arazi-yi miriye, mülk ve vakıf türü arazilerin çok azının tapuları vardı. Sahipleri ilgili kanununun 9. maddesine istinaden bu arazilere sahip olmaktaydı. Arazilerin sınırları çok iyi işaretli değildi ve zenginler, fakir komşularının zayıf ve sınırı belli olmayan arazilerini kendi arazilerine katabilirlerdi.

Vergi, Oranı ve Toplama Şekli

A- Müslim ve Gayr-ı Müslimlerce Beraber Ödenen Vergiler:

1- *Emlak*: Mülkten alınan vergiydi. Kiralık veya gerçek mülkün her 1000 guruşluk değeri için 4 guruş alınmakta idi. Kiraya verilen mülk için % 4 kira parası uygulanırdı. Bu tür vergi için vilayetin tamamında toplanan para 95 bin Lira idi. Emlak başlığı altında temettü’ vergileri ticaretten alınan vergi idi. Burada yapılan karın % 3’ü hükümete verilirdi. Bu usülden vilayette toplanan vergi miktarı 40 bin Lira idi.

2- *Öşür*: Yetiştirilen ürünün onda birinden alınan vergi olup 1879’da Niğde sancağından 45 bin Lira, Konya sancağından 82 bin Lira, Burdur sancağından 15 bin Liralık bir vergi toplanmıştı. Ancak Isparta ve Alanya’da ürün henüz satılmadığından toplanacak vergi henüz o tarihte hesaplanmamıştı. Burada ürün çekirgeden dolayı mahvolmuştu.

3- *Ganem*: Koyun ve keçiden alınan vergiydi. Bu vergiye göre bir baş yünlü koyundan 3 guruş, bir baş tiftik keçisinden 4 guruş, bir baş yünsüz keçiden 3 guruş alınıyordu.

4- *Tuz, Tütün ve İçkiden alınan vergiler*: Tuz madenleri hükümetin malı idi. Ancak hükümet tarafından değişik fiyatlarla satılabildi. 1878'de tuzdan elde edilen gelir aşağıdaki gibi idi:

Koçhisar	75,000 Lira
Hacıbektaş	15,000 “
Tepesidelik	2,000 “
Karapınar	1,500 “
Hırla	1,200 “
Toplam	94,700 Lira

İçki veya İspirtodan alınan vergi: Bu vergi öşür gibi elde edilen ürünün onda birine eşitti. Öşür para olarak on okkadan sekiz guruş alınmakta idi. Bu vergi ile 1878'de Konya'dan 200 Lira toplanmıştı. Tütünün okkasından ise 10 guruş vergi alınmıyordu. Bu vergiden de 35-40 bin Lira toplanmıştı. Rüsumat Nezareti vasıtasıyla toplanan vergi (tütün dahil) 169,900 ile 200 bin Lira arasında idi. Bu vergiden toplanan para vilayette harcanmıyor, doğrudan İstanbul'a gönderiliyordu.

5- *Rüsumat*: Markette satılan mallardan alınan dolaylı vergiydi. Bu verginin oranları Konya marketlerindeki mallara göre şöyle idi:

- a- Üzüm, pekmez, pirinç, fasulye için deve yükünden 2 guruş ve katır yükünden 1 guruş,
- b- Bakır, bir yükten 3 guruş,
- c- Zeytinyağı, bir yükten 8 guruş,
- d- Afyon tohumu yağı, bir yükten 3 guruş,
- e- Kök boyası, tiftik, yün, halı, zeytin yağı, peynir ve bal için bir deve yükünden 5 guruş ve bir katır yükünden 3 guruş,
- f- Susam, bir deve yükünden 3 ve bir katır yükünden 2 guruş,
- g- Kavun-karpuz, kiraz, elma ve şeftali, bir yükten 1 guruş ve bir arabadan 2,5 guruş,
- h- Çanak-çömlek, bir arabadan 2,5 guruş,
- i- Tartı vergisi her iki okkası bir para,
- j- Ganem vergisinin satımı, her guruştan bir para. Bu vergiden 56,100 guruş vergi toplanmakta idi.

k- Markete gelen bir kile tahıldan bir para. Bu vergiden de 1500 guruş toplanmaktaydı.

l- Evlerde kullanılan ağaç satımından ise her guruştan 4 para. Hükümet bir müddet önce rüsumattan toplanan vergiyi belediyelere terk etti.

B- Hıristiyanların Ödedikleri Vergiler

Bedel-i Askeriye: Her erkek için doğumdan itibaren her yıl 27-28 guruş. Buradan toplam 7500 Lira vergi toplanmakta idi.

Bu vergi, köylerde muhtar veya şehirlerde mahalle muhtarı tarafından toplanırdı. Köy meclisleri de muhtarlara yardım ederlerdi. Bir köyde bu vergiye tabi cizyedar sayısı tespit ile bu sayıdan elde edilecek tahmini gelir muhtar ve meclisine bildirilir, onlar da bu parayı hanelere taksim eder ve tespit edilen vergi mükelleflerden toplanırdı.

Bu esnada eşitsizlik ve adaletsizlik yapılması çok muhtemel idi. Bu konuda çok fazla şikayetler yapılmakta idi. Hıristiyanlar sık sık Müslümanlardan iki kat daha fazla vergi ödediklerini iddia etmekte idiler. Bu doğru mu yoksa, sıkça söylenen yalanlardan birisi midir, bunu bilmenin mümkün olmadığı Stewart tarafından ifade edilmiştir. Her konuda olduğu gibi vergi konusunda da mahalli etkinlik veya memura yakınlık önemli idi. Bu yolla bazıları kayırılıyor ve bunlardan doğan zararlar ise onların komşularına yükleniyordu.

Emlak vergisinin oranına gelince, bu çok açıktır. Konya'daki papaz, yıllık kendi ve çocuğu için bedel-i askeriye dahil 70 guruş ödemekte idi. 1000-1500 guruş vergi veren biri zengin ve varlıklı olarak değerlendirilir. Karaman yanındaki Kasaba köyünde en yüksek vergi veren 250-300 guruş ödemişti Moşehr'de iki bahçe ve bir evi olan 180-200 guruş vergi vermişti.

Genellikle yıllık 20,000 guruş geliri olan 1,500 guruş vergi ödemekte idi. Zengin veya fakir herkesin vergi vermesi vergi sistemindeki en büyük yanlıştı. Vergi vermeme için alt gelir limiti yoktu.

Öşür vergisi hemen tamamen aynı (mal ile) toplanmaktaydı. Mal ile ödenmeyenler ise tutulması veya saklanması güç olan meyve gibi ürünlerdi. Bu çeşit ürünlerde ortalama Pazar fiyatı baz alınmak suretiyle öşür (onda biri) toplanırdı. Bu şekilde ürün sahibi mağdur edilmezdi. Afyon mahsulü, vergi tahsildarı mültezim tarafından değerlendirilir ve afyon sahibi dönüm başına ürünün bolluğuna göre 20, 30, 40 guruş vergi verirdi. Mültezim, kanuna göre, mısır veya mahsulün satımından itibaren 5 gün içinde malın öşrünü toplamağa mecbur tutulmuştu. Eğer bunu yapamazsa, hükümet, yeni bir görevli atayacak ve mültezim de gerekli olan öşrü atanana bu kişiye ödeyecekti.

Hükümet görevlisi her yıl hasat mevsimi veya hasattan hemen önce köyleri dolaşır. Bu görevli muhtarı da yanına alarak hasat olacak ürünün yaklaşık verimliliğini ölçer. Bu gözlemler üç kopya halinde hazırlanırdı. Biri mahalli hükümete gönderilirdi, biri muhtarda ve biri de mültezimde kalırdı.

Her yörenin öşrü ihaleye verilir ve o yerin öşrü, artırmada en yüksek verende kalırdı.

İltizam usulü, batıdakilere aykırı olsa da, bir çok avantaja sahipti:

- Halk buna alışık olup kolaylıkla anlamaktaydı.
- Bu vergi hemen tamamen mal ile alındığından, hükümet doğrudan halk ile karşılaşmaktan alıkonulmuştu.
- Çok büyük sayıda vergi tahsildarı gereksiz olmuştu.
- Sistem fazlasıyla esnekti.
- Hükümet vergi toplayıcı gibi, nefret edilme muamelesine maruz kalmamakta idi.

Bazı sakıncaları ise şunlardı:

- İltizama verme, büyük haksızlık ve kandırma işine kapı açmaktaydı.
- Hükümet büyük oranda gelir kaybetmekte idi.
- Hasat kaldırma bazen geciktirilmekte idi.

Bu sistemde karşı gelinmesi gereken ilk nokta, bu verginin bizzat hükümetin kendisi tarafından toplanması idi. Memurların çok rüşvetçi ve halkın da çok sabırlı olduğu bir yerde, ihtimal ki, memurlar hem halkı,

hem de hükümeti soyacaklardı. Mevcut sistemde, eğer öşür tahsildarı çok az gözlü ise çiftçinin hükümete hiç olmazsa itiraz hakkı olmalıydı. İkinci nokta ise kayıplar olup bu nispeten iyi bir açık artırma ile büyük oranda azaltılabilirdi. Bu da iltizama verilen kişiyi çok dikkatlice seçmekle veya herhangi bir yanlış yapma ihtimaline karşı teminat olarak öşür ihale tutarının belli bir oranında depozit almakla olabilirdi. Bu depozite, öşür ihalesini alanın herhangi bir taahhüdünü yerine getirmemesi durumunda el konulacaktı. Mevcut durumda ihaleye giren kişi etkili ve güçlü biri ise ona karşı çok az insan ihalede yarışabilirdi. Benzeri bir durum son zamanlarda Konya'da meydana gelmişti. Ancak bu ihalede bazı gecikmeler sonunda ihale miktarı 1200 Liradan 2600 Liraya yükseltilmişti.

Hasadın toplanmasından kaynaklanan kayıp ise kolaylıkla önlenebilirdi. Gerçi bu durumun olumsuz sonucu zaten pek fazla yoktu.

Arazi sayımı gibi çok pahalı bir iş için halktan nakit para istenmesine gelince, bu halk arasında pek fazla sempati toplamayacaktı. Mevcut sistemde öşür miktarı yıldan yıla değişmekte idi ve bu halk üzerine yüklenen hafif bir yük değildi. Çünkü çiftçilerin çoğu zaten açlık sınırının biraz üzerinde yaşıyordu. Halkın başvuracakları başka kapıları da yoktu. Ayrıca kendilerinden alınan standart kira parası da çoğu zaman onlara zulüm gibi geliyordu.

Harp (1877-78) esnasında bir çok yardım ve bağış yapılmıştı. Bunlar bir çok durumda zorunlu bir borç şeklinde alınmıştı. Hangi düzenleme altında olursa olsun, muhtemel idi ki, hiç kimse verdiği bu borç parayı tekrar geri alma duygusu taşııyordu.

Son zamanlarda halka yine çağrı yapılarak Çerkez ve diğer muhacirler için yardım yapmaları istenmişti.

Halk ve Ailelerce Yapılan Arazi Tarımı

Arazide tarım yapma iki usul ile yapılmakta olup birincisi tarlalar çiftçiler tarafından sahip olunuyor ve işletiliyordu. İkincisi ise arazi sahipleri arazilerini ya kiraya veriyorlar, ya da tuttukları gündelikçi

işçilerle arazide tarım yaptırıyorlardı. Bazı arazilerde ise *metayer* sistemi yürürlükte idi.

Halkın Emniyeti için Düzenlemeler

Düzenlemeler çok az ve yetersizdi. Zaman zaman yollarda küçük zaptiye gruplarıyla karşılaşılmakta, fakat bunlar çok az işe yaramakta idi. Konya'da halk hava karardıktan sonra dışarı çıkmaya korkmakta idi. Saldırı ve kavga çok sık olurdu. Evlere girilir ve kadınlar kaçırılırdı. Bazen bunlar karakol kenarındaki evlerde de vuku bulurdu. Zaptiyeler bunu bazen duymazlıktan gelir, bazen de onlara yardımcı olurdu. Zaptiyelerin diğer özelliği de hapisanelerden mahkumların kaçmalarına izin vermeleri idi. Zaptiye ve amirlerin yaptıkları işlerdeki yetersizlikleri göz önüne alındığında, niçin öldürme, hırsızlık ve tecavüz suçunun bu denli az olduğu hayretle karşılanmakta idi.

Zaptiye Gücü, Sayısı ve Maaş Ödeme Şekli

Vilayetteki zaptiye gücünün sayısı:

Albay, aylık 2000 guruş maaş,

Binbaşı, 1000 guruş ve dört yüzbaşı, hep beraber toplu 1800 guruş aylık maaş alıyorlardı.

Zaptiye sayısı 650 süvari ve 400 piyade idi. Süvari zaptiye, atının yiyeceği dahil 150 guruş aylık almakta idi. Piyade zaptiye ise 70 guruş aylık maaş alıyordu. Maaşlar para sıkıntısı yüzünden genelde 3-4 ay geriden takip ediliyordu.

Bazı kazalarda zaptiye sayısı aşağıdaki gibi idi:

1- Ürgüp	15 zaptiye	10975 erkek nüfus
2- Nevşehir	25 zaptiye	15495 erkek nüfus
3- Karaman	18 zaptiye	15560 erkek nüfus

Adli Yönetim

Vilayetin merkezi olan Konya'da 4 mahkeme vardı.

Şer'i Mahkeme: Hakim olarak sadece kadı olup 5 bin guruş aylık maaş almakta idi. Burada müfti de vardı ki, bu müvekkile kanun

konusunda tavsiyelerde bulunur ve her celse için belli bir ücret alırdı. Bu mahkemede kararlar İslami kanunlara göre verilirdi.

İstinaf Mahkemesi: Başkanı veya hakimi yine kadı olup ayrıca ücret almıyordu. Bu mahkemede üç Müslüman ve üç Hıristiyan aza vardı. Azalara toplam 1710 guruş aylık ödeniyordu. Azaların bazısına ücret ödenmiyordu. Yine 5 tane de katip olup bunlar toplam 2605 guruş alıyorlardı.

Bidayet ve Temyiz-i Hukuk: Hakim 4500 guruş maaşlı olup iki Müslüman ve iki Hıristiyan azası vardı. Bu azalara toplam 1000 guruş ödenmekteydi. Burada çalışan 9 katip ise toplam 1870 guruş aylık alıyordu.

Ticaret Mahkemesi: Ticari anlaşmazlıkların görüldüğü mahkeme olup hakim 3000 guruş aylık alıyordu. Dört Müslüman ve dört Hıristiyan aza ile katipler mevcuttu.

Bir sancakta üç mahkeme (Şer'i, Bidayet ve Ticaret) vardı. İlk ikisinin hakimi kadı idi ve bu kadıya kazalardan yüksek mahkemeye müracaat eden kişilerin davaları gelirdi.

Bir kazada Dava isimli bir mahkeme mevcuttu. Burada reis, naib ve bir memur görevli idi. Eğer mahkeme şer'i hükümlere göre yargılarsa naib hakimlik yapıyordu.

Son zamanlarda İstinaf ve Bidayet mahkemeleri hukuk ve ceza olmak üzere ikiye ayrıldı. Her birinin ayrı ayrı görevlileri vardı.

Her sancağın 2000 guruş aylık maaşlı bir müddei umumisi vardı.

Her vilayete için 4000 guruş aylık maaşlı bir müddei umumi ve 10000 guruş aylık maaşlı bir müfettiş tayin edilmişti.

Mahkemelerde ödenen aylıklar şöyle idi:

İstinaf-ı Hukuk, reis, 5000 guruş maaşlı kadı, her biri 1000 guruş aylıklı iki aza, her biri 1900 guruş maaşlı katipler.

İstinaf-ı Cinayet, 4000 guruş maaşlı reis, her biri 1000 guruş aylıklı iki aza, ve her biri 900 guruş aylıklı katipler.

Bidayet-i Hukuk, 4000 guruş maaşlı reis, 400 guruş aylıklı iki aza ve 1500 guruş maaşlı katipler.

Bidayet-i Cinayet, 3000 guruş maaşlı reis, 400 guruş maaşlı bir aza ve 900 guruş maaşlı katipler.

Genellikle gerçek ve bağımsız yargı çok zorlukla bulunmakta idi. Rüşvet ve iltimas çokça yaygın ve kararlar güçlülerin veya en fazla parayı verenin lehine çıkmakta idi. Ancak problem yalnız rüşvet ve adam kayırmadan da ibaret değildi. Etkili ve nüfuzlu insanları rahatsız etme ve çok dayanaksız delil ortaya koyma endişesi de vardı. Şahitler ya kızdırılıyor, ya korkutularak aksi şahitlik yaptırılıyor, ya da hiçbir şey bilmiyor taklidi yaptırılıyor veya tamamen şahitlikten vazgeçiriliyordu. Gördüğü bilinmesine rağmen, öldürme veya saldırma konusunda hiçbir şey görmediğini soğukkanlıca iddia eden bir şahidi dinleme gayet normal karşılanıyordu. Mahkemeye itaatsizlik veya yalan yere şahitlik etmeğe karşı herhangi bir ceza mevcut değildi. Hiçbir şekilde zorlamaya müracaat edilememekteydi. İnsanlar ve görevlilerin çok bozuk olduğu yerlerde mahkemelerde gerçek adaletin olacağını beklemek imkansızdı. Halk tarafından mahkemelere aza seçimi, işlerin bu denli kötü olmasının diğer bir sebebi idi. Çünkü kanundan haberi olmayan veya karakter itibarıyla zayıf veya yeteneksiz olanlar sıkça seçilmekteydi.

Ticaret mahkemesi hariç, Hıristiyanların şahitliği hiçbir yerde Müslümanlara karşı kabul edilmiyordu. Bu durum vilayetin genelinde böyle idi.

Başarısızlıklar yanında adaletin gecikmesi de söz konusu idi. Davaların hızlanması için rüşvet vermedikçe müracaatlar işlem görmesi için haftalarca beklemek zorunda idi.

Cinayet işlerinde durum özellikle çok daha kötü idi. Suçlanan kişi, özgürlüğünü kaybetmesi yanında, çok kötü karakterlere sahip mahkumlarla arkadaşlık yapmak zorunda olarak hapisanede muhtemelen aylarca kalmak mecburiyetinde idi. Şikayete sebep olan

diğer bir hal, kişilerin hapse konmasında uygulanan sorumsuz ve despotik yol idi. Kişiler çok basit bir emir ile hapse atılabilir ve hapiste tutulabilirdi.

Bunun bir örneği hırsızlık suçuyla Ankara'da hapisanede 5 yıldır hapis tutulan Ürgüplü Ayib Bedos Efendi idi. Onun davası hiç araştırılmadı ve sonunda 1070 Lira cezaya çarptırıldıktan sonra serbest bırakıldı.

Hemen herkes resmi veya sivil mevcut değişikliklerin yanlış zamanlamalı ve gereksiz olduğuna hem fikirlerdi. Mevcut durum masrafları artırdığından dolayı uygun görülmemekte idi. Hükümete para konusunda büyük baskılar yapıyordu. Memurların çoğunun maaşları aylar sonrasında takip edilebiliyordu ve yine son zamanlarda maaşlarda %10 oranında bir azaltmaya gidildi. Mahkemelerdeki katip ve düşük dereceli memurlara verilen maaşlar çok azdı. Aylık 2-3 Lira olunca ve bu da üstelik aylar sonrası verilince, ilgili kişilerin rüşvet ve kötü yola sapmaması mümkün değildi.

Hapishaneler: Hapishaneler her yerde çok kötü durumda idi. Küçük, gayr-ı sıhhi, havalandırmaya müsait olmayan odalar, alabileceğinden çok fazla tutuklu ile doldurulmuştu. Özellikle Niğde'deki hapishane iğrenç durumda idi. 3-4 karanlık, insanı kederlendiren ve içinde haşaratın dolaştığı hücrelerden oluşmakta idi. Stewart, bu hapishaneye girdiğinde, etrafı kendisinin suçsuz olduğunu ve adalet istediğini haykıran kalabalık ile çevrilmişti. Aynı zamanda burada çok sert bir disiplin vardı ki, en azılı suçlu bile çok az hareket imkanına sahipti.

Hapishanelerin idari mekanizması ile içinde bulunduğu durum acilen üzerinde durulması gereken bir konu idi. Muhtemeldir ki, sıkı disiplin ve mecburi çalışma, hapishanede işlenen suçların azalmasında olumlu tesir yapacaktı.

Her yerde olduğu gibi, hapishanelerde de para çok şey yapmağa mukteldirdi. Para veya etkili dostlar yoluyla mahkumlar sık sık cezalarını çekmekten kurtulabiliyorlardı.

Mali Yönetim

Vilayetteki mali yönetim bölümünün başı defterdardı. Son zamanlarda yapılan reform ile defterdarın ismi *umum maliye müdürü* oldu. Maaşı aylık 7000 guruş veya yaklaşık 48 Lira idi. Bunun emrinde her sancakta muhasebeci ve her kazada ise mal müdürü vardı.

Defterdarın veznedarı (sancak emini) aylık 950 guruş veya 7 Lira ve onun 18 katibi toplam 6000 guruş veya ortalama 2 Lira aylık almaktaydı. Diğer yerlerde olduğu gibi, bu büroda da rüşvet ve iltimas hüküm sürmekte idi. Bu da maaşların azlığı ve aylar geriden takip etmesinden dolayı pek şaşırtıcı değildi. Defterdar kendisini İstanbul'dan tayin ettirmek için 1000 Lira ödediği bildirilmekte idi. Aylık 5 Lira veya 700 guruş maaşı olan dairedeki bir katibe 300 Lira rüşvet ödettirilmişti.

Rüşvet ve iltimas yoluyla yapılan kayıplara ilaveten, memurların kayıtsızlığı yüzünden hükümet büyük kayıplara uğramaktaydı. Katiplerin çoğu ilave meblağları yerine getirmek konusunda yeterince kabiliyetli değillerdi. Son zamanlarda defterdar, sandık emini ve 18 katibin ortak çalışması bile tahmini gelirin yarattığı oranı hesaplamakta yetersiz kadı.

Varidat

Aşağıda vilayetin yaklaşık fakat nispeten doğru varidatı guruş cinsinden şöyle idi:

	Gider(Grş)	Gelir (Grş)
Ortalama brüt gelir		
(Öşür, bedel-i askeriye, emlak&)		52,568,703
Masraflar		11,283,732
İş giderleri (maaş&)		13,545,599
<u>Ortalama Yıllık Ödenmemiş borç</u>		<u>24,829,331</u>
<u>Kalan</u>		<u>27,739,372</u>

1875'teki kıtlık ile bunun öncesi ve sonrası yıllardaki kötü hasat ödenmemiş borç ortaya çıkardı. Kaimenin kaybı esnasında bir çok kişi geçmiş borçlarını ödedi, ancak hala onların hükümete ödeyecekleri borçları vardı.

Bu yolla gelecek gelir _____	17,054,568
Bu ödenmemiş borçların bu yıl ödeneceği kabul edilmesi halinde, 1879 yılı geliri _____	44,793,940

Yukarıdaki paradan hala kaime olarak hükümetçe kabul edilen % 20'lik vergi oranı çıkarılınca _____	8,958,788
<i>TOPLAM</i>	35,835,152

1879'da oşür müstesna olarak çok iyi fiyattan satılmasına rağmen, yukarıdaki gelir meblağının toplanması mümkün gözükmemekte idi. Kredilendirilen tüm ödenmemiş alacaklar muhtemelen toplanamayacaktı. Yine bazı kimseler, vermesi gereken oşürleri ödeyemeyeceklerdi.

Kıtlık yıllarında hükümete ödenmesi gereken borçların kaime veya madeni olarak ödenmesine gelince, Stewart bu alacakların ancak 1/5'i kaime veya 3,410,913 guruşunun ödeneceğini tahmin etmiştir.

Taahhütler

Diğer vilayetlerde olduğu gibi Konya vilayetinde de, İstanbul'daki görevliler ya özel bir vergiye veya tüm gelirlerden borçları kadarını vilayet bütçelerine emir veya havale yazarak ödettirirlerdi. Bu havale ile yazılan paralar acentelerce toplanırdı. Birbirine entrika yapan ve para toplamak için haykırarak bağırarak gruplar Konya'da dolu idi.

Aşağıdakiler 1 Mart 1880'e kadar bu yılın gelirinden ödenmesi gereken havalelerdi:

I- Tüm gelirden kesilecek	Lira
a-Havaleler Harbiye Nezaretinden (Diyarbakır'daki ordu için)	40,000
b- " " "	
(İstanbul'daki Tophane için)	20,000
c-Daha önceki yıllara ait alacak (Harbiye Nezareti için)	20,000
d- Mahalli güherçile fabrikası için	12,000
II- Agnam vergisinden kesilecek	
a- Fatura tüm toplum için	73,000

III- Öşürden kesilecek	
a- Osmanlı Bankası	86,000
b- Zarifi Efendi için	36,000
c- Osmanlı cemiyeti için	15,000
d- Diğer faturalar için	25,000
e- Bolkar madeni için	3,847
TOPLAM	330,847
1 Lira = 120 guruş olunca, bu miktar	39,701,640 Guruş
<u>Gelir (yukarıda gösterilen)</u>	<u>35,835,152</u>
Bütçe Açığı	3,866,488 Guruş

Görüldüğü üzere, mali durum arzu edilenden çok uzak bir durumda olduğu açık idi. Beklenmedik gelişmeleri karşılamak bir yana, normal mahalli masraflar için bile yetersizdi. Memurların maaşları aylar sonra takip ediliyor veya sadece maaşın ufak bir parçası ödeniyordu. Ödeme günü defterdarlarca nefret ediliyordu. Bir keresinde defterdarın para ödememek için odasını kilitletiği, ancak memurların evine yürüyeceği tehdidi üzerine, evinden geri geldiği Stewart tarafından iddia edilmekteydi.

Stewart Niğde'de iken, mutasarrıf, askerlerin eşlerine 30 guruş aylık ödemek için yeterli para olmadığını bildirmiştir. Nitekim Stewart, parasını alamadan hükümet binasından üzgünce evlerine geri dönen kadınları görmüştü.

Hükümet Şekli ve Bunun İcrası

Mahalli hükümet İstanbul'dan atanan memur ve meclislerin yardımıyla sürdürülürdü. Mahalli hükümetin amiri olan validen, köyün amiri olan muhtara kadar olan her idari birimin kendi meclisleri vardı. Bu meclisler tabii ve iki yıllığına seçilmiş Müslüman ve Hıristiyan azalardan oluşmakta idi. Bu meclislerin çoğunda Hıristiyanlar sahip oldukları nüfus oranından çok daha fazla azayı meclislere girdirirlerdi.

Teoride memurlar, bu meclislerdeki azalar tarafından tavsiye ve kontrol edilirdi., ancak pratikte ise üyeler memurları ve memurlar da azaları memnun edecek şekilde hareket ederlerdi.

Değişik ırk ve dinlerden insanların yaşadığı Türkiye gibi ülkelerde meclis azaları mevcut otoriteye karşı koyma cesaret ve isteğine hiç veya nadiren sahiptiler. Onların tek dikkate aldıkları, konumlarını kullanarak kendilerinin veya dostlarının zengin olmasıydı. Örneğin, Hıristiyanlar meclislerdeki temsilcilerinden kendilerini korumalarını beklemek gibi bir beklenti içinde hiç olmazlardı. Bununla beraber, tüm uygulamalarda vilayet yönetimi tamamen vali ve onun memurlarına bağlıydı.

Valinin çalışma azim ve şevkini kıran bir çok konunun varlığı da bir hakikatti. Her şey İstanbul'dan gelen emre göre yönetiliyordu. Bu sonsuz gecikmelere sebep oluyor, birçok durumda hükümetin enerjiyle hareketini engelliyor ve valinin vilayette sahip olduğu iş yapma ve hevesini alıp götürüyordu. Buna örnek eski Niğde mutasarrıfının durumu idi. Bu yeteneksiz mutasarrıfın vali tarafından görevinden uzaklaştırılması aylar aldı. Vali kendi yardımcılarının seçiminde çok az veya hiçbir söz ve gücü yoktu. Hem vali, hem de memurları belki İstanbul'daki entrikalar sonucu çok kısa bir süre içinde görevlerinden uzaklaştırılmasına maruz kalabilirlerdi. Eğer vali ehliyetsiz memuru uzaklaştırmayı başarır, yerine, muhtemeldir ki, bir başka ehliyetsiz ve dürüst olmayan birisi gönderilirdi. O, vilayet bütçesindeki açıklara rağmen, İstanbul'dan gelen para talepleri ile sürekli rahatsız edilir ve bundan da vali rahatsızlık duyardı.

Valinin emri altındaki memurlara gelince, görevde kalma süresinin belirsizliği ve sürekli entrikaların varlığından dolayı, vali, kararlı ve azimli şekilde hareketten çekinirdi. Zengin ve güçlüler vilayetteki halkın büyük zararına rağmen, hemen her istediklerini yapabilirlerdi. Görev yapma, dürüstlük, açıklık ve iş yapmadan dolayı övünme gibi değerler dışlanır, cahillik ve tembellik onların seçtiği yegane yol olurdu. Onların başlıca amacı kendilerini zenginleştirmek, güçlü ve zenginlere yaltaklanmaktı.

Ancak bu kişilere de bazı haklılık payı verilmeliydi. Onların maaşları yalnız az değil, aynı zamanda bu maaşlarını aylar sonra ve çok az kısmını alabilmekteydiler. Bir çoğu, “namuslu olmak istiyoruz, ancak yaşamak zorundayız” demekteydiler. Ayda 5-6 Lira veya 600-700 guruş maaş alan ve büyük sorumluluğu bulunan katiplerden ne beklenebilirdi. Hatta son zamanlarda gelen emirle maaşlar daha da azaltılmıştı. Büyük kısmı borç batağına sürüklenmiş, % 20, 30, 40 faiz ile ödünç para almak zorunda idiler. Görevini dürüstçe yapmak isteyenleri cesaretlendirecek hiçbir teşvik yoktu. Üstelik tam tersi yapılıyordu. Hırsızlık, rüşvet ve tembellikten dolayı işinden kovulan görevliler elde ettikleri kara paralarla daha büyük makamlar veya koltuklar elde etmek için sadece İstanbul'u ziyaret etmek zorunda kalıyorlardı.

Aşağıdakiler verilen maaşlardan bazılarıydı:

	Aylık (Guruş)
Vali	20,000
4 Katip (Ortak toplam)	1,620
Mektupcu	3,500
14 Katip (Ortak toplam)	3,800
Arazi memuru	950
3 Katip (Ortak toplam)	750
Mutasarrıf	5,000-6,500
Kaymakam	1,120-3,500

Maaşların azlığına rağmen, bir çok insan bu görevleri kapmak için entrika ve rüşvet yoluyla birbiri ile yarışmakta idiler.

Konya gibi şehirlerin bazıları belediyelere sahipti. Konya belediyesinin maaşların ödenmesinde harcanmak üzere yıllık 2000 liralık bir geliri vardı. Hükümetle çok yakın ilişkisi bulunan güçlü ve etkili bazı mahalli kodamanlar mevcuttu. Bunlardan en önemlisi Mevlana dervişlerinin reisi olan Aziz Çelebi idi. Bu kişi dervişliğin kurucusu olan çok eski ve ulu bir aileden gelmekte idi. Aziz Çelebi Hükümetten 10 bin guruş aylık ile agnam vergisinin tazminatı için de bin guruş almaktaydı. Bu görevde bulunan kişi bir çok müstesna vakfın sahibiydi.

Eğitim

Bütün insanlar çok geri durumunda, çiftçilerin çok azı okuyup yazabilmekteydi. Şehirde yaşayanlar okuma-yazma haricinde çok az biliyorlardı.

Okullar

Konya'da Müslüman erkekler için bir Rüştîye ve bir İdadi okul vardı. Bu iki okul hükümetten ufak bir yardım alıyorlardı. Öğrenciler arasında okula devam ve bakım çok kötü idi. Yine küçük çocuklar için diğer bazı okullar vardı. Konya'da mevcut 25 kazanın 20'sinde Rüştîye okulu bulunmaktaydı. Buralarda okuma-yazma, dilbilgisi ve Kuran öğretilmekteydi. Konya'daki okullarda coğrafya ve matematik gibi dersleri öğretmek için bazı teşebbüsler oldu ise de bunlarda çok az başarılı olunmuştur. Bu derslerin öğretmenlerini bulmada büyük güçlüklerle karşılaşıldı. Konya'da Müslüman kızların okuması için kız mektebi açılmasına dair bazı teşebbüsler yapılmış, fakat bu büyük bir muhalefetle karşılaşmıştır. Bu yüzden bu proje ve gayret çok fazla dikkat çekmemiştir.

Hıristiyan okullar da genelde çok geri idiler. Son zamanlarda büyük sevinçlerle bir Ermeni okulu Konya'da açıldı, vali ve diğer görevliler bu okulun açılışına katıldılar. Nevşehir'de Rumlar belli-başlı okullara sahiptiler. 13-18 yaşları arası erkekler için nispeten iyi kütüphaneli bir okul olup burada 80 öğrenci okumakta idi. Genç erkekler için ise iki büyük okul vardı. Burada da 500 öğrenci okuyordu. Yine 250 kızın okuduğu bir kız okulu olup bu okulun yatakhane çok iyi durumdaydı. Sınıfları büyük olup burada okuma, yazma, matematik, coğrafya, Rumca ve tarih dersleri okutulmaktaydı. Yine Nevşehir'e yakın Sinasan köyünde bazı iyi okullar vardı.

Köy ve Şehirlerdeki Sağlık Durumu

Konya vilayeti sıhhi noktai nazardan ova ve yüksek dağlık kısım olmak üzere ikiye ayrılır. Genellikle ova sağlıksızdır. Bahar ve kış yağışlarıyla sulanır ve kanalların kötü olması sebebiyle sular çekilmezdi. Beyşehir Gölü zaman zaman taşmakta olup sular Konya'nın birkaç mil yakınına kadar ulaşmakta idi. Ancak 1879 yılı nadiren kuru bir yıl olmuş

ve bu yüzden Akşehir, Konya ve Karaman'da çok miktarda humma olmuştur. Ova ile dağlık bölge arasındaki bölgeler sağlıklı idi. Konya'nın batısındaki göller bölgesinde de çok humma vardı.

Mahalli Hastalıklar

Humma, tifo ve sıtma gibi hastalıklar vardı. Yenilen ham meyvelerden kaynaklanan mide ağrısı şikayetleri de mevcuttu.

Levazım Tedariki

Arabsun (Gülşehri), Koçhisar, Karapınar ve Hadim kazalarında çok sayıda deve sürüsü vardı. Herhangi bir kayıt olmadığından bunların gerçek sayısını bilmek mümkün değildi. Nevşehir kazasında 5000 ve Hadim'de ise 2500 kadar deve olduğu söylenmekteydi. Aksaray, Nevşehir, Ereğli ve ovanın kıyısında çok miktarda mısır yetiştirilmekte idi. Koyun ve keçi vilayetin batı tarafında ucuz ve çok sayıda idi. Kıtılıktan önce koyun, keçi, at vs. hayvan sürülerinin sayısı çok daha fazlaydı. Osmanlı-Rus harbi (1877-78) birçok atın yok olmasına sebep oldu.

Askere Celp Şekli

Askere alma kura ile yapılmakta idi. İmam, hoca vb. askerlikten muaf idiler. 1879'da herhangi bir askere çağırma yapılmamıştır.

Osmanlı-Rus Harbi İçin Asker Celbinin Vilayete Etkisi

Savaş için bu vilayetten 80 bin asker toplandığı söylenmekte idi. Ancak bunların çok azı geri dönmüştür. Bu sayıda askerin toplanmasının etkisi kolaylıkla tahmin edilebilirdi. İşçi ücretleri arttı. Birçok ev sadece kadın ve çocuklarla doluydu, diğerleri tamamen yok oldu ve bu büyük üzüntülere, acılara neden oldu. Stewart Develi-Karahisar'da iken eşlerinin akıbetini soran kadınlarla çevrenmişti. Diğer birçok köylerde de erkek nüfusun büyük oranı askere çağırılmış ve geri dönmemişti.

Çoğu köylerde evler harabe haline dönmüştü. Bunun başlıca sebebi 1874-79 yıllarındaki kıtlık idi. Bu kıtlık hem insan hem de hayvanlar için çok yıkıcı olmuştur.

Muhacirlerin Sayısı, Irkı, Tevzi'i ve Durumu

18 bin (erkek, kadın ve çocuk) muhacir ve 1500 Çerkez bu vilayete yetiştirilmek üzere yönlendirilmişlerdi. Bunların çoğu burayı terk ettiler veya öldüler. 1879'da bunlardan ne kadarının halen yaşadığı bilinmemekte idi.

Muhacirlerin çoğu başlıca Bulgaristan ve Rumeli'den olup çok düzenli ve sessiz insanlardı. Muhacirlerin değişik kaza ve şehirlere gitmeleri söylenmiş ve tamamen Muhacirin Komisyonu Reisi M. Ali Rıza Bey ve halkın yardımlarıyla değişik şehirlere yerleştirilmişlerdi. Hükümet 10 yaşının altındaki bir çocuk için 400 gram ekmek, 50 yaş üzeri her erkek ve kadın için 1 okka ekmek yardımı sağlıyordu.

Diğer yandan Çerkezler büyük sorun çıkarmışlar ve çıkarmaya da devam ediyorlardı. Çerkezler ne zaman fırsat bulsa hırsızlık yapıyorlar ve bu yüzden diğerleri tarafından çok sevilmiyorlardı.

Bunlar başlıca Aksaray, Niğde ve Ereğli'de yaşıyorlardı. Bu şehirlerde bu muhacirlerin hemen tamamı medreselere yerleştirildiler. Çerkezler de muhacirler gibi aynı yardımı alıyorlardı. Çok başarılı olunmasa da bunları köylere dağıtık olarak yerleştirmek için gayret gösteriliyordu. Kazım Paşa (Çerkezler için) Muhacirin Komiseri, Konya'da idi. Çerkez köylerini oluşturmak için müsaade isteyen mektupları Kazım Paşa İstanbul'a göndermişti.

Çerkezlerin bazıları zaptiye olarak kaydedilmiş ve bu onlarda memnurluk yaratmıştı. Gerçekte hiç şüphe yok ki, onlar hükümetin iyi bir yönlendirmesiyle faydalı bir tebaa olabilirlerdi.

Mevcut Ticaret Yolları ve Bunların Düzelmeleri İçin Teklifler

Başlıca ticaret yolu şöyleydi: 1)Ereğli-Niğde, Kilikya boğazı ile Mersin, 2)Karaman'dan Silifke ve Mersin, 3)Isparta'dan Antalya'ya, 4)Isparta'dan İzmir'e.

Bu yolların hiçbiri araba yolundan daha iyi değildi. Tekerlekli yolculuk için bu yolların hiçbiri na-münasipti. Bu yolların en iyisi Niğde

ve Ereğli'den Kilikya boğazı ile Mersin'e giden yoldu. Bu yolda bazı mühendislik zorlukları ortadan kaldırılsa iyi bir taşıma yolu olabilir, bu da ülkenin büyük kısmını sahillere açabilirdi. İkinci önemli yol da Isparta'dan Antalya'ya ve Isparta'dan İzmir'e giden yoldu.

Karaman'dan Silifke'ye giden araba yolu kışın kapanmakta idi. Mevcut arabalarla mısırın buradan İstanbul'a taşınması, taşınılan ürünün fiyatından daha yükseğe gelmekte idi.

EK-I	
Konya Vilayetindeki Hükümet Memurları; Köylerin Sayısı, Hane ve Nüfus	
Hükümet VİLAYET	Görevlileri MEMURLARI
Vali	Defterdar
Erkan-ı Vilayet	Mektubei
Kadı	
1. İdare Meclisi	12. Evkaf Kalemi
<i>Tabiiyeler</i>	Evkaf muhasebecisi
Kadı	3 katip
Defterdar	13. Nüfus Kalemi
Mektubei	Nazır
Müftü	Mukayyid
Evkaf muhasebecisi	14. Matbaa-i Vilayet
4 Müslüman aza	Müdür
2 Hıristiyan aza	3 Hurufat makinesi müstahdemi
4 Katip	4 Mürettib
2. Divan-ı Temyiz-i Vilayet	15. Meclis-i Belediye
Kadı (Başkan)	Reis
6 aza (3 Müslüman, 3 Hıristiyan)	9 aza (Müslüman)
4 Katib	4 katip
Müstantik	Sandık Emini
3. Meclis-i Temyiz-i Hukuk	2 Süvari Kolecu
Natib	4 Piyade Kolecu
4 aza (2 Müslüman, 2 Hıristiyan)	5 Tulumbacı
7 Katip (1 mukayyid, 1 müstantik)	16. Ticaret mahkemesi
4. Maarif Komisyonu	Reis
Kadı (Başkan)	6 aza (2 daimi, 2 geçici Müslüman, 2 geçici Hıristiyan)
8 aza (hepsi Müslüman)	4 katip
Katip	Mukayyid ve Muavini
5. Mektubi Vilayet Kalemi	Tercüman
Mümeyyiz	17. Tahrirat-ı Emlak İdaresi
3 Katip (müsveddeye alan)	Mümeyyiz
10 Katip (kopyalayan)	5 katip
6. Evrak Kalemi	Defterci
Evrak Müdürü	<i>Özel komisyon</i>
Genel mukayyid	Reis
Telgraf mukayyidi	5 aza (1 Hıristiyan)
Katip	18. Menafi ve Ziraat Komisyonu
7. Muhasebe-i Vilayet Kalemi	Reis
Mümeyyiz	2 Müslüman aza
Konya Sancağı mukayyid ve 2 muavini	1 Hıristiyan aza
Sandık emini	Katip
Mukayyid ve bir muavin (Teke, Hamid, Niğde ve Burdur her sancak için)	Sandık emini
Defterci	19. Orman Memurları
Yevmiye mukayyidi	Müfettiş-i evvel
Sandık emini (Beytülmal Memuru)	Müfettiş-i sani
8. Öşür İdaresi	2 katip
Müdür	(72 milyon dönüm)
3 Katip	20. Vilayet Asakir ve Zaptiye alayı
9. İskan ve İane-i Muhacirin Komisyonu	Alay beyi
Reis	İdare emini
8 aza (2 Hıristiyan)	Konya sancağı için
10. Defter-i Hakani Memuru	Tabur ağası
Müdür	Hesap emini
3 katip	Piyade bölüğü
Tapu katibi	Bölük Ağası
11. Şer'iy Mahkemesi	Bölük muavini
Kadı	Jurnal emini
5 katip	Süvari Bölüğü
Eytam Müdürü ve muavini	Bölük Ağası
	Bölük muavini
	Jurnal emini

Konya Sancağı		Tüm sancaklar için aynı	
Piyade	201	Niğde Sancağı	
Süvari	252	Piyade	42
Toplam	453	Süvari	106
		Toplam	148
Teke Sancağı		Burdur Sancağı	
Piyade	58	Piyade	45
Süvari	90	Süvari	59
Toplam	148	Toplam	104
Hamit Sancağı		Zaptiye sayısı yukarıdakilerinden çok daha azaldı, çünkü bu teşkilata kayıt olacak adaylar bulunamadı. Kısa süre önce Konya'daki zaptiye sayısı yukarıda verilen rakamdan 30-40 aşağı idi.	
Piyade	45		
Süvari	90		
Toplam	135		
SANCAK		MEMURLARI	
Mutasarrıf		Muhasebeci	
Naib		Evkaf Muhasebecisi	
Mufti		Tahrirat Müdürü	
1. İdare Meclisi		7-Emlak Kalemi	
Mutasarrıf		7 katip	
Kadı		8- Muhasebe Kalemi	
Müfti		Başkatip ve 3 muavin	
Muhasebeci		Beytülmal memuru	
Evkaf Muhasebecisi		Sandık emini	
Tahrirat müdürü		9. Belediye	
Rum temsilci		Reis	
Ermeni temsilci		6 aza (2 Hristiyan)	
4 Seçilmiş aza (2 Müslüman ve 2 Hristiyan)		Başkatip	
2-Maarif Komisyonu		Sandık emini	
Reis		10- Ticaret Mahkemesi	
3 aza		Reis	
3. Meclis-i Temyiz-i Hukuk		2 Daimi aza	
Naib		4 seçilmiş aza (2 Hristiyan)	
4 aza (2 Müslüman, 2 Hristiyan)		Katip	
2 Katip		11- Menafi ve Ziraat Komisyonu	
4. Mektubi Kalemi		Reis	
4 Katip		2 Muavin	
Mukayyid		Sandık emini	
5. Evkaf Kalemi		Katip	
Müdürü (Muhasebeci)		Eğer sancağa bağlı nahiyeye varsa, burada	
Katip		Müdür	
6. Defter-i Hakani		Katip	
Memur		Emlak Memuru	
2 katip			
KAZA		MEMURLARI	
Naib (Kadı)		Malmüdürü	
Müfti		Tahrirat Katibi	
1. Meclis-i İdare		4- Menafi Komisyonu	
Kaymakam		Reis	
Kadı		3 Vekil	
Müfti		Katip	
Malmüdürü		5- Diğer Memurlar	
Tahrirat Katibi		Telgraf müdürü	
3-4 Seçilmiş aza (1-2 Hristiyan, eğer varsa)		Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi	
2- Dava Mahkemesi		Tapu katibi	
Kadı (Reis)		Sandık emini	
4 aza (Eğer varsa azalardan ikisi Hristiyan)		Eğer Kazaya bağlı nahiyeye varsa,	
Katip		Müdür,	
3-Meclis-i Belediye		Katip	
Reis		Vukuat katibi	
2 aza		Vilayette toplam 25 kaza olup her bir kazada mevcut	
Katip (Sandık emini)		memurların sayısı ise aynı idi.	

	Koyler	Hane	Müslümanlar	Rumlar	Ermeniler	Yörükler	Çerkezler
Konya Sancağı							
Konya Kazası*	135	7.480	17.639	270	540	--	--
Akşehir Kazası	85	6.938	8.973	716	1422	--	--
Karaman Kazası	43	4.222	8.641	40	258	--	32
Ereğli Kazası	56	3.332	7.022	--	206	--	--
Hadim Kazası	46	3.273	10.146	--	--	--	--
Bozkır Kazası	93	8.401	19.210	51	--	--	--
Ilgır Kazası	42	3.655	9.102	8	--	--	--
Seydişehir Kazası	54	3.547	8.676	--	54	--	--
Beyşehir Kazası	75	7.718	16.670	72	17	45	--
Karapınar Kazası	42	3.054	6.654	--	--	--	--
Esbikeşan Kazası	80	3.060	5.986	--	--	1.273	--
Hamid Sancağı							
Isparta Kazası	40	6.403	13.151	2.083	273	185	--
Licborlu Kazası	15	2.954	6.862	400	--	--	--
Yalvaç Kazası	57	4.998	11.725	--	30	326	--
Karaağaç Kazası	59	4.373	9.924	--	--	--	--
Eğirdir Kazası	106	4.792	11.464	682	--	--	--
Teke Sancağı							
Teke Kazası	157	12.422	28.085	2.060	25	--	410
Alanya Kazası	142	6.440	16.047	582	--	766	35
Akseki Kazası	98	7.948	17.750	--	--	549	--
Elmalı Kazası	76	4.829	11.018	109	141	--	--
Kaş Kazası	58	2.659	8.842	--	--	--	--
Burdur Sancağı							
Burdur Kazası	73	7.051	15.457	876	363	111	--
Asi Karaağaç Kazası	87	5.100	12.000	--	--	--	--
Tefenni Kazası	53	3.827	8.212	--	--	--	--
Niğde Sancağı							
Niğde Kazası	82	9.825	8.838	1.163	463	--	15
Nevşehir Kazası	51	7.504	11.724	3.536	231	--	--
Aksaray Kazası	185	6.927	24.241	800	--	--	--
Ürgüp Kazası	33	5.316	10.588	--	--	--	--
Bor Kazası	45	7.230	15.679	--	--	--	--
Arabsun Kazası	88	5.138	9.979	1.750	--	--	--

Okullar: Konya'da çocuk ve erkeklerin öğrenim gördüğü bir idadi ve bir mekteb-i rüşdiye vardı.

Her bir kazada ise hükümetçe desteklenen bir mekteb-i rüşdiye ve bir çok sibyan mektepleri vardı.

Rüşdiye mekteplerinin olduğu kazalar şunlar idi: Akşehir, Ereğli, Karaman, Hadim, Bozkır, Seydişehir, Beyşehir, Karapınar, Antalya, Alanya, Elmalı, Isparta, Eğirdir, Karaağaç, Yalvaç, Burdur, Niğde, Nevşehir, Ürgüp ve Bor.

* Hıristiyan köyleri yok. Konya Şehri'nin mahallelerini kapsar.

<i>İdari Birimler</i>	Protestanlar	Rumlar	Ermeniler	Müslümanlar	Toplam
Konya Sancağı					
Konya Kasabası	--	260	540	17.186	17.986
Hatun Saray Nahiyesi	--	--	--	6.990	6.990
Sudirhemi Nahiyesi	--	1.492	--	16.259	17.751
Saidili Nahiyesi	--	--	--	5.708	5.708
Akşehir Kazası	--	716	1.422	9.705	11.843
Doğanhisar Nahiyesi	--	--	--	1.733	1.733
İlgın Kazası	--	--	--	6.780	6.780
Arguthan Nahiyesi	--	8	--	1.274	1.282
Beyşehir Kazası	--	--	--	11.666	11.666
Kırili	--	--	14	4.977	4.991
Mada Adası	--	45	--	--	45
Hadim Kazası	--	--	--	6.126	6.126
Aladağ Nahiyesi	--	--	--	3.127	3.127
Bozğhyc Kazası	--	47	--	13.660	13.707
Belviran Nahiyesi	--	--	--	5.545	5.545
Larende Kazası (Karaman)	--	40	258	8.641	8.939
Kaferiat Nahiyesi	--	--	--	2.638	2.638
Ereğli Kazası	--	--	206	7.022	7.228
Divle Nahiyesi	--	--	--	1.555	1.555
Karapınar Kazası	--	--	--	4.536	4.536
Kothamış Nahiyesi	--	--	--	2.118	2.118
Esb-i Keşan Kazası	--	--	--	5.486	5.486
Koçhisar Nahiyesi	--	--	--	1.378	1.378
Seydişehir Kazası	--	--	34	9.125	9.159
<i>Toplam</i>	--	2.608	2.474	148.065	153.147
Hamid Sancağı (Isparta)					
Isparta Kasabası	--	2.156	2.166	5.308	9.630
Hamid Etrafı Nahiyesi	--	--	--	3.669	3.669
Yalvaç Kazası	--	--	--	9.957	9.957
Çoyran Nahiyesi	--	--	30	2.170	2.200
Uluborlu Kazası	--	390	--	6.872	7.262
Karaağaç Kazası	--	--	--	6.382	6.382
Keçiborlu Nahiyesi	--	--	--	3.972	3.972
Eğridir Kazası	--	245	--	4.756	5.001
Agroş Nahiyesi	--	--	--	3.104	3.104
Barle Nahiyesi	--	433	438	1.198	2.069
Bavle Nahiyesi	--	--	--	2.411	2.411
Afşar Nahiyesi	--	--	--	3.542	3.542
<i>Toplam</i>	--	3.224	2.634	53.341	59.199
Burdur Sancağı					
Burdur Kasabası	--	862	360	5.290	6.512
Burdur Etrafı Nahiyesi	--	--	9	4.478	4.487
İbrala Nahiyesi	--	--	--	3.757	3.757
Ağlasun Nahiyesi	--	--	--	4.615	4.615
Tefenni Kazası	--	--	--	3.062	3.062
Gül Hisar Nahiyesi	--	--	--	5.150	5.150
Kemer Nahiyesi	--	--	--	2.097	2.097
Asi Karaağaç Kazası	--	--	--	13.000	13.000
<i>Toplam</i>	--	862	369	41.449	42.680

	Protestanlar	Rumlar	Ermeniler	Müslümanlar	Toplam
Teke Sancağı					
Antalya Kasabası	--	2.021	19	4.502	6.542
Teke Etrafı Şehir Nahiyesi	--	--	--	4.344	4.344
İstanbul Nahiyesi	--	--	--	6.508	6.508
Milli Nahiyesi	--	--	--	2.770	2.770
Elmalı Kazası	--	109	141	11.018	11.268
Serik Nahiyesi	--	--	--	3.002	3.002
Manıştı Buşkonamî Nahiyesi	--	--	--	1.107	1.107
Aksöki Kazası	--	--	--	9.697	9.697
Masengir Duşenbe Nahiyesi	--	--	--	4.030	4.030
İbradi Nahiyesi	--	--	--	4.565	4.565
Manavgat Nahiyesi	--	--	--	3.364	3.364
Bucak Nahiyesi	--	--	--	1.906	1.906
Kızılkaya Nahiyesi	--	--	--	1.471	1.471
MaaKalkan Kaş Kazası	--	--	--	8.844	8.844
Alanya Kazası	--	582	--	12.885	13.467
Serik Meskun Aşeyir (Yöruk)	--	--	--	4.855	4.855
<i>Toplam</i>	--	2.712	160	84.868	87.740
Niğde Sancağı					
Niğde Kasabası	18	1.034	390	2.931	4.373
Fertek Nahiyesi (sayımı yok)	--	--	--	--	--
Çamardı Nahiyesi (")	--	--	--	--	--
Yahyalı Nahiyesi	--	--	--	2.886	2.886
Aksaray Kazası (")	--	--	--	--	--
Neveşbir Kazası	--	3.536	234	11.724	15.494
Bor Kazası (")	--	--	--	--	--
Sücaeddin Nahiyesi (")	--	--	--	--	--
Ürgüp Kazası	--	1.459	--	9.516	10.975
Arabsun Kazası	--	1.750	--	9.977	11.727
Avanos Nahiyesi	--	--	--	1.691	1.691
Zile Kasabası	--	153	--	571	724
<i>Toplam</i>	18	7.932	624	39.296	47.870
GENEL TOPLAM	18	17.338	6.261	367.019	390.636

Reformlar Hakkında Memorandum

Düzenli zaptiye teşkilatının kurulması gibi reformların bazısının uygulanması çok masraflı idi, fakat aşağıda teklif edilenler ise ekstra bir masraf getirmemekte, hatta iktisaden çok fayda sağlamakta idi.

- 1- Yerinden Yönetim- Şu anda her şey, vilayetin büyük zararına olmasına rağmen, İstanbul'dan yönetiliyordu. İlk önce ilgili Nezaretin icazetini almadan hiçbir şey yapılamıyordu. Eğer işler İstanbul'dan idare edilmese, yönetim bu denli yıkıcı olmayacaktı. İstanbul'a yazılan yazıların dikkate alınmaması veya bunlara verilen cevabın aylar sürmesi durumunda, ilgili işlere o süre zarfında hiçbir şey yapılamamakta idi. Vali,

mahkemelerin işleyişini yürüten kapasitesiz ve yeteneksiz memurların işine son verme gücüne sahip olması gerekmektedir.

- 2- Devlet memurlarının sayısı % 30-40 oranında azaltılmalı ve kalan memurların özellikle düşük seviyedeki memurların maaşları büyük oranda artırılmalı idi.
- 3- Memurlar belirli bir süre, mesela 5 yıl, için atanmalı ve herhangi bir suiistimal yapmadıkları müddetçe görevlerinden uzaklaştırılmamalılar idi.
- 4- Suçları sebebiyle görevlerinden uzaklaştırılanlar kesinlikle bir daha göreve getirilmemeliler idi.
- 5- Kişiler kendi doğum mahallerine memur olarak hiçbir şekilde atanmamalılar idi.
- 6- Mahkeme azaları halk tarafından seçilmemeli idi. Bu tür önemli görevlere cahil bir halkın en iyi ve uygun olanlarını seçmesini beklemek imkansızdı.
- 7- İstanbul'a gönderilen para için bazı limit belirlenmeli veya belirli vergiler mahalli amaçlar için tutulmalı idi.
- 8- Öldürme fiili için ölüm cezası mecburi yapılmalı ve bu ceza vilayette uygulanmalı idi. Öldürülenin akraba ve dostları bu cezayı para tazminatı ile hapis cezasına dönüştürmemeliler idi.
- 9- Yalan yere yemin etmeğe ve mahkemeye itaatsizliğe karşı katı kural ve cezalar konulmalı idi.

Aşağıdakiler ise Türk memurları tarafından teklif edilenler idi:

Memurların maaşlarının bir kısmı devlet tarafından emekli olana kadar tutulmalı ve görevden suiistimal sebebiyle atılmaları durumunda bu paraya el konulmalı, ilgili memurlara verilmemeli idi.

Bu ülke için reform yapılırken, bu ülkenin siyasi ve eğitim bakımından Avrupa'dan birkaç yüzyıl geride olduğu ve parlamento, meclis ve oy hakkı gibi kavramların bu ülke ile hiç uyuşmadığını unutulmamalıydılar.

Burada ihtiyaç duyulan şey, sadece katı bir despotizm idi.

Hükümeti iyi tanıyan memur veya sivilin genel kanaati idari mekanizmada düzelme ümidi idi. Herkes reformun İstanbul'dan başlamak zorunda olduğunu söylüyordu. Hırsızlık, rüşvet ve adam kayırmanın en acımasızları orada idi.

Bu ana kadar Türkleri bir arada tutan şey, dinlerine bağlılıktı. Ancak bu ise şüphecilik sebebiyle değişime uğramakta ve bunun yerini alacak bir vatanseverlik duygusu da yoktu.

Reformların hükümetteki etkisi sanki taze bir şarabı eski bir şişeye koymak veya kurt yeniğinden dolayı kalasları çivilenmeyecek kadar çürümüş bir geminin yamanması gayreti gibi idi. Adeta her şey çakılan her çivinin altında ezilip dağılmakta idi.

Bu tarihe kadar reformlar gereksizce ve büyük oranda mahkemelerin masraflarını artırmış, fakat yeterli bir etkinlik ve düzelme sağlamamıştır. Memurların maaşlarında % 10 azalma olmuş, böylece onların maaşları zaptiyelerin maaşlarına (11 eski İngiliz kuruşu) denk hale gelmiştir. Ayrıca defterdarın ismi umumi maliye müdürüne dönüştürüldü.